

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Leśniak, sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora w zakresie sztuki wszczęty przez Radę Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Pismem z dnia 29 stycznia 2018 roku zostałem powiadomiony o powołaniu mnie przez Radę Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach do pełnienia roli recenzenta rozprawy doktorskiej w dziedzinie sztuk plastycznych dyscyplinie artystycznej sztuki piękne Pani mgr Magdaleny Leśniak zatytułowanej *Życie w sieci – wizualna interpretacja wybranych aktywności społeczności sieciowej*, której promotorem jest Pani Profesor Urszula Ślusarczyk. Otrzymałem także dokumentację rozprawy w formie publikacji książkowej oraz w formacie PDF zapisaną na płycie CD.

Rozprawa doktorska pani mgr Magdaleny Leśniak to dość różnorodny zbiór obrazów akrylowych na płótnie powstałych w latach 2015 - 2017. W jego skład wchodzi trzy dyptyki: *Komunikowanie się* (2x 110x70 cm, 2016), *Wyszukiwanie informacji* (2x 80x120 cm, 2016) i *Oznaczanie* (1 120x100 cm, 2017 i 2 100x120, 2017), dużego formatu obraz *Komentowanie* (400x107 cm, 2017) eksponowany w formie zwoju oraz wieloelementowy poliptyk *Rejestrowanie wspomnień* (formaty od 9x18 cm do 50x70 cm, 2015-2016).

Obrazom towarzyszy dysertacja będąca rodzajem autokomentarza, w której autorka w klarowny sposób oraz przystępnym językiem opisuje okoliczności powstania powyższego zestawu prac. Składa się na nią pięć rozdziałów: *Motywy wyboru tematu i cel powstania cyklu malarskiego*, *Praktyki artystyczne będące bazą odniesień dla cyklu obrazów*, *Powiązania między obrazami z cyklu a socjologią*, *Proces twórczy oraz powstałe prace*, *Wnioski wynikające z realizacji powstałych prac* oraz *Bibliografia*.

W rozdziale pierwszym uzasadnia decyzję o wyborze tematu wskazując na kilka tego przyczyn: własną aktywność sieciową osadzoną w kontekście pokolenia trzydziestolatków; integrację świata rzeczywistego i wirtualnego w wymiarze socjologicznym; fascynację fenomenem ekranu jako obiektu i zarazem swoistego passe-partout najróżniejszych treści i wizerunków oraz zamiarem malarskiej interpretacji tej dychotomii; wynikającą z wcześniejszych poszukiwań chęć (patrz: potrzebę) zobrazowania systemowej wizualności Internetu, a także próbę refleksji nad kondycją współczesnego człowieka w kontekście aktywności sieciowej naznaczonej piętnem narcyzmu, także w wymiarze autobiograficznych, czego autorka jest w pełni świadoma.

W rozdziale drugim doktorantka wskazuje szereg strategii artystycznych, po które sięgnęła w trakcie realizacji zestawu prac, takich jak: inspiracja szeroko rozumianą kulturą popularną, autobiografizm i autotematyzm, strategię zawłaszczania, swoistą grę z odbiorcą oraz wychodzenie poza ramy obrazu. W każdym przypadku przywołuje

adekwatne dokonania wybranych artystów. Wśród owych praktyk wymienia także rezygnację z indywidualnego gestu malarskiego, choć wydaje się, że dotyczy to przede wszystkim prac powstałych z użyciem szablonu.

W kolejnym mini rozdziale odwołuje się do teorii sieci jako zbioru połączonych wzajemnie węzłów hiszpańskiego socjologa Manuela Castells'a oraz modelu kłęba Deleuz'a i Guattariego, który odnosi do wieloelementowej pracy *Rejestrowanie wspomnień*.

W rozdziale czwartym doktorantka poświęca więcej miejsca na opis procesu twórczego i analizę poszczególnych prac. Dużo czasu zajęło jej określenie ostatecznego kształtu koncepcji całości zestawu poprzez szereg szkiców, prób i częstych zmian decyzji. Prace powstawały sukcesywnie implikując niejako kolejne realizacje. Pierwszy chronologicznie powstał poliptyk. To zbiór zróżnicowanych formatowo 29 obrazów imitujących różnorakie nośniki i przekazy cyfrowych obrazów i komunikatów pojawiających się przed oczami doktorantki w trakcie długiego internetowego research'u na portalach społecznościowych, stronach internetowych i w komunikatorach. To kolekcja przedstawień o szerokim zakresie semantycznym będąca swoistym kalejdoskopem odzwierciedlającym różnorodność cyberprzestrzeni. Nie pierwszy to obraz wieloelementowy w dorobku artystki – podobną realizację zatytułowaną *Wypadkowa życia* miałem okazję oglądać na wystawie z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia galerii BWA w Kielcach w 2015 roku, w której także miałem przyjemność uczestniczyć. Są jednak między tymi dwiema pracami dość istotne różnice w sposobie samego zestawiania elementów, a także, w ciekawym wykorzystaniu ram obrazów w kompilacji wchodzącej w skład zestawu doktorskiego poprzez ich zintegrowanie z formą i przekazem dzieł. Z doświadczenia tej realizacji zrodził się dyptyk obrazujący zjawisko komunikacji internetowej, który w zakresie wykonawczym pomyślany jest warstwowo i wielonarzędziowo. Kolejne elementy są nakładane na już istniejące za pomocą różnych technik. To podwójny portret podwójny przedstawiający dwa końcowe interfejsy komunikatora w trakcie połączenia sieciowego. Pozostałe prace o znamiennych tytułach *Wyszukiwanie informacji*, *Oznaczanie* i *Komentowanie* łączy brak figuracji. W tych pięciu obrazach autorka posługuje się językiem geometrii oraz słowem. Dla maksymalnego zbliżenia malarskich przedstawień do zaobserwowanych motywów autorka stosuje wycinane za pomocą plotera szablony z folii samoprzylepnej, które przykleja do podmalowanego płótna aby następnie pokryć je farbą w sprayu i usunąć szablon. Szczęśliwie, czasem to się do końca nie udaje i powstają zacieki oraz zabrudzenia, które rehumanizują bezduszną cyfrową doskonałość. Szczególnie efektownie zaistniało to w obrazie *Oznaczanie 1*, który przedstawia ciąg przedzielonych hashtagami haseł w układzie chronologicznym spisywanych przez doktorantkę przez niemal cały rok 2016 z jej profilu na Instagramie. Obraz ten moim zdaniem silnie odsyła do dwóch znakomitych malarzy, czego autorka chyba nie planowała, a mianowicie do Romana Opałki i Pawła Susida. Z jednej strony obrazy liczone Opałki i odniesienie do problemu czasu, a z drugiej plastyczna „zabawa” ręcznie robionym szablonem Susida, który z niedoskonałości wykonawczych oraz mniej lub bardziej zamierzonych błędów uczynił istotę swojego języka malarskiego. W obrazach z tekstem, poprzez wybór i zestawianie ze sobą fragmentów z różnych źródeł, Leśniak tworzy określone narracje o charakterze autobiograficznym, ale można je także odczytać jako swoiste found footage o znaczeniu bardziej uniwersalnym, w szerszym wymiarze społecznym i socjologicznym.

Piąty i ostatni rozdział części opisowej jest rodzajem podsumowania artystycznych badań doktorantki i formułowania określonych wniosków. Konstatuje m.in. potrzebę

współczesnego człowieka do istnienia w sieci oraz dobre i złe tego skutki. Wiele aktywności przeniosło się do Internetu, jak komunikacja, wymiana opinii, poszukiwanie informacji, rozliczenia finansowe, zakupy, rozrywka itd. Jednocześnie ilość czasu spędzanego przed ekranem komputera jest już istotnym problemem społecznym i zdrowotnym. Złożony i długotrwały proces pracy nad zestawem zaowocował też nowymi odkryciami warsztatowymi dla doktorantki jak użycie szablonu, farby w sprayu, oryginalne wykorzystanie ram, włączenie do malarskiego warsztatu narzędzi cyfrowych i projektowania graficznego, a także interaktywności. Zwraca też uwagę na nadmiar danych, do których mamy dostęp dzięki Internetowi: *„W obecnej rzeczywistości, w której przepływ informacji jest łatwy i obejmuje swoim działaniem niemalże całą kulę ziemską, mamy dostęp do wiedzy na temat każdej dziedziny. Dzięki Internetowi twórcy mogą podpatrywać innych, oglądając zdjęcia prac np. na stronach galerii, czy też indywidualnych artystów. Sami możemy wyszukiwać obszary tematyczne w sztuce, które nas interesują i uzyskujemy do nich szeroki dostęp. Skutkuje to na pewno poszerzeniem świadomości i wiedzy na wybrany temat, ale też zagraża uleganiem wpływom twórczości innych artystów. Nigdy nie możemy być pewni, że nasz sposób myślenia, styl, technika są eksplorowane tylko przez nas samych. To, że nie obserwujemy u znanych nam twórców podobnych wpływów nie wyklucza sytuacji, że gdzieś na świecie jakiś człowiek nie stosuje podobnych zabiegów do naszych. Przez to nie mogę zapewnić, że pewne rozwiązania w mojej pracy dyplomowej są nowymi, nigdy wcześniej nie stosowanymi zabiegami. Mogę natomiast stwierdzić, że niektórych z nich nigdy nie widziałam na żadnej zwiedzanej wystawie, w żadnym katalogu lub innej publikacji na temat sztuki oraz na żadnej ze stron internetowych.”*

Prace malarskie Magdaleny Leśniak obrazują aktywność sieciową jej pokolenia. Stawiają pytania o stan świadomości medialnej współczesnego człowieka i wpływ Internetu na życie codzienne. Sieć jest bezkresnym źródłem ikonograficznym dla wielu artystów, ale bywa też motywem czy tematem prac także dla malarzy. Ciekawym przykładem może tu być grek Miltos Manetas. Ten malarz i teoretyk nowych mediów całą uwagę skupia na urządzeniach i osprzęcie. Na jego naturalistycznie malowanych obrazach pełno jest kabli, joysticków, monitorów i innych tym podobnych elementów stanowiących materialną część komputera, tzw. hardware. Na płótnach Magdaleny Leśniak podobne motywy niemal nie występują. Nie interesuje jej ani hardware ani software, interesuje ją sam ekran i to co w danej chwili się na nim wyświetla, to co dzięki urządzeniom i oprogramowaniu jest generowane i sieciowane przez ich użytkowników, czyli swoisty mindware. Warto tu zwrócić uwagę na projekt *Mindware. Technologie dialogu*, który w latach 2010-2012 realizowany był w Lublinie przez Warsztaty Kultury jako zderzenie praktyk artystycznych i refleksji teoretycznej dotyczącej społecznego impaktu nowych technologii (<http://www.mindware.art.pl>). Obrazy doktorantki doskonale wpisują się w ten rodzaj myślenia o współczesnym świecie i o rzeczywistości nacechowanej w coraz większym stopniu korzystaniem z urządzeń komputerowych, których rozmiary maleją a wydajność stale rośnie. Obrazy te stawiają pytanie o społeczną świadomość dokonujących się ciągle zmian i o to jaki jest wpływ tych zmian na relacje międzyludzkie? Z drugiej strony można też odnaleźć wątki autobiograficzne, co autorka mocno podkreśla w części opisowej.

Motywy z obrazów doktorantki wbrew pozorom nie są przypadkowe. Znajdują się wśród nich fragmenty najbliższego otoczenia artystki, twarze znajomych, autoportrety, prace innych artystów, prace autorki, a także wybrane elementy przestrzeni wizualnej miasta, wyimki z konwersacji internetowych oraz niezwykle popularne w sieci memy. Wczytując się w treść przywoływanych przez Leśniak cybercytatów widz może tworzyć własne

narracje i nadawać im nowe znaczenia, ale zarazem dają one dodatkowy wgląd w osobowość autorki, w jej sposób patrzenia na rzeczywistość. Wybrane kadry ewokują szerokie spektrum problematyki; polityka, światopogląd, kultura, sztuka, kampanie społeczne itd. Do zakresu użytych środków wyrazowych doktorantka włącza wszelkie elementy graficzne interfejsu, przyciski, symbole, systemowe wskaźniki urządzeń itp. Na jednym z obrazów polptyku symulującym ekran komputera Lenoro widzimy pasek narzędziowy i okno programu graficznego Photoshop, w którym pod wykadrowaną twarzą młodej dziewczyny umieszczony jest napis: *do 30-ki jestem 20-ką*. Na kolejnym „niby” ekranie marki SONY widnieje kadr przedstawiający plakat społeczny, na którym zasmuconej twarzy kobiety towarzyszy napis: *ZDAŹYŁAM zrobić karierę, ZDAŹYŁAM być w Paryżu, ZDAŹYŁAM kupić dom ale... NIE ZDAŹYŁAM zostać mamą*. Pod spodem elementy graficzne portalu społecznościowego i komentarz autorstwa użytkownicy o pseudonimie barbarisza: *cała ta kampania to bzdura. Mam 34lata, ciągle się dokształcam i nie mam dziecka-więc jest skierowana do mnie... Tylko, że ja nie dlatego nie mam dziecka bo się inaczej realizuję. Jedyny powód braku dziecka to to, że nie mam z kim go mieć. Dziecko to nie przeszkoda ani wybór albo-albo jak sugeruje spot, dziecko trzeba mieć z kimś i to nie z kimkolwiek*. W ramce komentarza informacja: oceniono 84 razy, 82 lajki (słynne: lubię to). W innym obrazie-tablecie LG również opatrzony lajkiem cytat z Carrie Bradshaw, odtwórczyni głównej roli w popularnym serialu komediowym HBO *Seks w wielkim mieście*: *Sometimes we need to stop analyzing the past, stop planning the future, stop figuring out preesisely how we feel, stop deciding exactly what we want, & just see what happens*. Jeszcze więcej treści można odnaleźć w obrazie *Komentowanie*, który jest kompilacją różnych komentarzy i zdaje się być nowym postmedialnym wcieleniem poezji konkretnej.

Prace Magdaleny Leśniak mają silny pierwiastek krytyczny, a także są w moim przekonaniu próbą (może nie zamierzoną) odwrócenia wektora teorii Jeana Baudrillarda i Waltera Benjamina. Benjaminowskie kopie i baudrillardowskie symulakry na powrót stają się oryginałami dzięki ich autorskiej interpretacji malarskiej. Są też próbą odwrócenia wektora teorii kanadyjskiego filozofa Marshalla McLuhana, próbą, ale także kierowaną w stronę widza zachętą do zapanowania nad kształtującymi świadomość współczesnego człowieka „narzędziami” (*Kształtujemy narzędzia, które następnie nas kształtują*).

Konkluzja

Po wnikliwej analizie dostarczonej dokumentacji rozprawy doktorskiej zatytułowanej *Życie w sieci – wizualna interpretacja wybranych aktywności społeczności sieciowej* stwierdzam, że zestaw prac malarskich wraz z opisem jest dziełem o wyrazistej idei i formie oraz, że spełnia w moim przekonaniu wymagania określone w artykuale 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tzn., że jest oryginalnym dokonaniem artystycznym oraz, że pani mgr Magdalena Leśniak wykazuje się ogólną wiedzą z zakresu sztuk pięknych i jest gotowa do samodzielnej pracy artystycznej.

W związku z powyższym wnioskuję do Rady Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach o podjęcie uchwały o nadaniu pani mgr Magdalenie Leśniak stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych dyscyplinie artystycznej - sztuki piękne.

